

GEDOE OM GELD

**Intieme Portretten
van Geld en Relaties**

Joke de Walle

Eburon Delft
2008

Origineel: *"Money goes to the heart of things." Intimate portraits of money and marriage.* Vertaald uit het Engels door Annelies Hazenberg en Joke de Walle.

ISBN: 978-90-5972-258-3

Op de omslag: 'Samenwerking', porselein, Bob van Schie

Omslagfoto: Caren Huygelen

Omslagontwerp: Studio Hermkens, Amsterdam

© 2008 J. de Walle-Sevenster. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

*Love is the perception of individuals.
Love is the extremely difficult realisation that
something other than oneself is real.*

Iris Murdoch, *The Sublime and the Good*

Voor Foppe,
who's the cream in my coffee
en
Carina, Doeke en Lucas
who make it so sweet

Inhoudsopgave

Inleiding: de psychologie van geld	1
1 Ontwikkeling van intieme relaties	15
2 Als je geld en familie achter je hebt ...	33
3 Een hele kast vol geld	65
4 Een gezellig gezin en geld geen probleem	85
5 Nu is het jouw beurt	111
6 De slag om de privé-rekening	137
7 Gedoe om vastgoed	159
8 Op zoek naar zekerheid	185
9 Conclusies	211
Appendix: De Zelf Konfrontatie Methode (ZKM)	225
Referenties	237
Dankwoord	243
Over de auteur	245

Inleiding: de psychologie van geld

Waarom is er zo vaak gedoe om geld tussen partners? Waarom zijn deze aanvaringen vaak heftiger dan andere? En waarom speelt geld zo vaak een rol bij echtscheidingen? In dit boek praten zeven echtparen met veel openheid over hun problemen met geld en de conflicten die het creëert in hun relatie. Voor elk van hen is geld al lang een bron van ruzies en misverstanden en ze willen graag weten waarom. Ze willen ook weten hoe ze er beter mee om kunnen gaan.

De verhalen van deze paren zijn boeiend en ook vaak verrassend. Bovendien zijn ze verhelderend, omdat het partners steeds duidelijker wordt waar hun conflicten eigenlijk vandaan komen, naarmate ze hun problemen verder uitdiepen. Dan blijkt telkens weer dat er bij veel serieuze meningsverschillen over geld een verband kan worden gelegd met trauma's en emotionele conflicten rond geld in het verleden. Pijnlijke omstandigheden in het vroegere gezin hebben hun sporen nagelaten bij veel van de partners en zorgen later weer voor moeilijkheden in huwelijk of relatie. Omdat het hier om problemen uit een ver verleden gaat, onderschatten veel stellen het belang ervan, zodat conflicten niet worden opgelost, maar later toch weer de kop op steken.

Aangezien het toch al moeilijk is om over geld te praten, gingen deze paren graag in op mijn aanbod om alles een keer op een rijtje te zetten. Hierdoor werd het mogelijk oude problemen in een nieuw licht te zien en ook meer greep erop te krijgen.

Dit boek vloeit voort uit mijn eigen frustraties over geld en relatie. Geld is in mijn eigen huwelijk jarenlang een teer punt geweest. Mijn man en ik hebben een nogal verschillende achtergrond, zowel financieel als qua familie, wat tot spanningen leidde waar ik vooral last van had. Een paar jaar geleden moesten we een moeilijke beslissing nemen over een investering, waar nogal wat risico's aan verbonden waren. Een hele zomer lang wikten en wogen we voor- en nadelen tegen elkaar af en toen we eindelijk besloten de stap te nemen, werd me plotseling iets duidelijk. Ik realiseerde me dat ik al maandenlang geobsedeerd was geweest door geld. Ik zag opeens in dat als geld zoveel greep op mij kon krijgen, dat waarschijnlijk ook voor anderen het geval zou zijn. Ik vroeg me af hoe het komt dat geld soms zo beladen is en waarom er zoveel emoties aan kunnen blijven kleven. Ik merkte ook dat het veel meer impact had op mij, terwijl mijn partner er helemaal geen last van had. Dat alles maakte me nieuwsgierig naar het effect dat geld op mensen heeft en wat er allemaal mis kan gaan tijdens hun jeugd. Dus ging ik op zoek naar informatie over de invloed van geld op gezinnen en kinderen. Ik wilde weten wat het betekent om in rijkdom of in armoede op te groeien en welke sporen dat op iemands psyche nalaat. Ik was ook benieuwd naar het effect van plotselinge veranderingen in de financiële situatie van een gezin, zoals een faillissement of een grote erfenis: wat voor lering trekken kinderen uit dit soort gebeurtenissen? Wat voor effect heeft dit op hun vertrouwen en

motivatie? Versterkt het hun zelfvertrouwen of juist een geloof in toeval en (nood)lot? Ik besloot eerst te kijken of er al onderzoek was gedaan naar de psychologie van geld, vooral in de context van ouders en kinderen.

Theorie en onderzoek over de psychologie van geld

Toen ik begon te lezen, herinnerde ik me iets dat enkele jaren daarvoor een grote indruk op me had gemaakt, toen ik onderzoek deed naar armoede en gezondheidsvoorlichting. Ik las toen een artikel over 'De Cultuur van de Armoede' door Oscar Lewis, een antropoloog. Daarin stelt hij dat arme mensen, die al meerdere generaties in armoede leven, veel meer onder hun geldgebrek te lijden hebben dan de rest van de wereld zich realiseert. Niet alleen is het van invloed op hun fysieke levensomstandigheden, zoals voeding, kleding, huisvesting, maar volgens Lewis heeft het ook een effect op hun manier van denken en voelen, hun huwelijksrelaties en de manier waarop ze hun kinderen opvoeden. Volgens deze theorie heeft armoede vooral ook een sterk negatieve invloed op het emotionele klimaat in het gezin.

Wat mij toen het meest trof was Lewis' inzicht dat mensen die al generaties lang in armoede leven zich zo machteloos voelen dat ze niet in staat zijn om hun lot te verbeteren en dit fatalisme ook doorgeven aan hun kinderen, die het op hun beurt op de hunne overdragen. Dit maakt het moeilijk de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken. Het verbaasde me dat geldgebrek zulke verreikende gevolgen voor de psychologie van de betrokkenen kan hebben. Net als iedereen wist ik wel dat armen een moeizaam bestaan leiden, maar het feit dat armoede ook een blijvend effect op de psyche kan hebben verraste me.

Toen ik later onderzoek deed over wat er in families met heel veel geld gebeurt, beseftte ik dat er van vergelijkbare processen sprake kan zijn als mensen juist heel veel geld hebben: grote rijkdom is ook van invloed op relaties binnen het gezin en op de motivatie en het gevoel van eigenwaarde van kinderen. Boeken van auteurs die zelf in rijkdom opgroeiden (O'Neill, 1997; Blouin and Gibson, 1995) laten zien dat rijke ouders veel reizen, soms meerdere grote huizen met veel personeel hebben en dat hun kinderen vaak grootgebracht worden door kindermisjes of op internaten. Deze ouders hebben dikwijls hoge verwachtingen van hun kinderen en zijn kritisch wanneer daar niet aan wordt voldaan. Al deze dingen zijn niet bevorderlijk voor een warme, vertrouwelijke band tussen ouders en kinderen en beïnvloeden de emotionele sfeer in het gezin in negatieve zin. Kinderen uit gezinnen met veel geld komen emotioneel vaak tekort. Als ze later als volwassenen veel geld erven, hebben ze regelmatig moeite met zowel werk en met relaties, omdat geld met beide interfereert: waarom zou je werken, als je niet je eigen brood hoeft te verdienen en hoe vind je een partner die van jou houdt, niet van je geld? Daarom lijkt het er sterk op dat zowel heel arme als heel rijke families, de beide extremen van het economisch spectrum, duidelijke sporen nalaten op de psychologie van kinderen.

Een interessant langlopend onderzoeksproject onder leiding van Luthar aan Columbia University in New York, heeft de afgelopen 15 jaar onderzocht wat de 'psychologische kosten' zijn van rijkdom en armoede. Het project begon in 1990 als een onderzoek naar 'veerkracht', wat in dit verband betekent een positieve levenshouding ondanks negatieve omstandigheden. Aanvankelijk richtte het onderzoek zich op kinderen in arme stadswijken, die

onder ongunstige omstandigheden opgroeien. In latere studies werden 15- en 16- jarige scholieren uit arme wijken vergeleken met leerlingen van dezelfde leeftijd uit welvarende buitenwijken, waar het gemiddelde inkomen ongeveer \$ 125.000 per jaar was. Deze beide groepen, arme jongeren uit de binnenstad en tieners met meer geld uit de buitenwijken, verschillen van de extreem armen, die Lewis onderzocht en de extreem rijke jongeren, die hierboven werden besproken, maar niettemin hebben ze een aantal problemen gemeen.

In een hele serie studies onderzochten Luthar (Luthar *et al.* 2003, 2005) en anderen depressies, angststoornissen en drugs- en alcoholgebruik bij deze scholieren en gingen ervan uit dat deze problemen het meest serieus zouden zijn in de arme binnenstad. Tot verbazing van de onderzoekers lieten de resultaten zien dat de teenagers uit de welvarende buitenwijken rapporteerden meer last van angst en depressie te hebben. Ze vonden ook dat drugs- en alcoholgebruik bij deze groep groter was dan bij de arme scholieren en dat er bovendien een duidelijk verband was met meer depressie en angst. Blijkbaar zijn teenagers uit gezinnen met geld geneigd om drugs en alcohol te gebruiken als een manier om de stress in hun leven beter te kunnen hanteren. Bovendien blijkt deze neiging tot zelfmedicatie tegen negatieve gevoelens vaak langdurig van aard te zijn, wat het probleem serieuzer maakt. De scholieren uit de achterstandswijk gebruikten ook drugs en alcohol, maar meer recreatief, niet in de eerste plaats om beter tegen gevoelens van angst en depressie bestand te zijn.

De onderzoekers waren verrast door deze uitkomsten en besloten verder te verkennen waarom welgestelde teenagers meer met dit soort problemen te kampen hebben dan de achterstandsgroep. Ze ontdekten dat middelbare scholieren met geld vaak meer onder druk staan om veel te presteren en ook meer geïsoleerd zijn ten opzichte van hun ouders dan andere jongeren. Ambitieuze, welgestelde ouders hebben vaak hoge verwachtingen voor hun kroost. Ze gaan ervan uit dat hun kinderen het goed zullen doen zowel op school als op het sportveld en ook soms nog op andere gebieden. Vooral in de Verenigde Staten is het belangrijk om toegelaten te worden tot de juiste universiteit, waarvoor een hoog niveau van intellectuele prestaties is vereist, maar ook eisen worden gesteld aan wat scholieren in hun vrije tijd presteren. Vooral als teenagers daar moeite mee hebben, kunnen ze onder enorme druk komen te staan. Psychotherapeuten zoals Pittman (1985), die veel gewerkt hebben met welgestelde families, beschrijven dit milieu als bijzonder competitief: succes is de norm, terwijl mislukkingen onacceptabel zijn. Succesvolle ouders hechten vaak veel waarde aan de 'ster'-kwaliteiten van hun nakomelingen, waarbij liefde en goedkeuring afhankelijk zijn van succes. Daardoor krijgen kinderen last van stress wat zich kan uiten in slapeloosheid, depressie of angststoornissen.

Tenslotte is het ook zo dat ouders in gezinnen met veel geld vaak hard werken en ook veel sociale verplichtingen hebben, zodat teenagers veel aan zichzelf worden overgelaten en minder emotionele steun krijgen dan ze eigenlijk nodig hebben. Volgens de onderzoekers betekent dit dat er ook een Cultuur van de Overvloed bestaat, waarin kinderen zowel onder druk staan door alles wat er van hen verwacht wordt, maar ook rela-

tief geïsoleerd zijn van hun drukbezette ouders. Het emotionele klimaat binnen deze gezinnen is veeleisend, maar niet veilig en steunend. Een merkwaardige paradox van deze Cultuur is dat er van kinderen wordt verwacht dat ze gelukkig zijn, terwijl ongelukkig, depressief of angstig zijn worden genegeerd of ontkend. Een aantal van deze teenagers vertellen dat hun depressies gebagatelliseerd worden door hun ouders: hoe durven ze te zeggen depressief te zijn, terwijl ze onder zulke ideale omstandigheden opgroeien? Het gevolg hiervan is dat tieners in gezinnen met geld soms niet de hulp krijgen die ze eigenlijk nodig hebben, omdat ouders of de feiten niet onder ogen willen zien of zich zorgen maken over het inroepen van hulp, dat een negatief effect zou kunnen hebben op de latere carrière van het kind. Ouders gaan ervan uit dat in therapie gaan voor depressie de kans zou kunnen verkleinen om aan een top-universiteit aangenomen te worden en gezien de toelatingsprocedures bij Amerikaanse universiteiten is dit misschien niet helemaal ongegrond.

Andere studies tonen aan dat teenagers uit achterstandswijken ook meer dan gemiddeld last hebben van depressies en angststoornissen, die zelfs op vroegere leeftijd beginnen. Hun problemen hangen ook samen met de minder goede band met ouders en gebrek aan steun en warmte. Een belangrijke factor bleek bijvoorbeeld te zijn of scholieren wel of niet regelmatig met hun ouders aten 's avonds. Degenen waar dit niet vaak voorkwam leidden relatief vaker aan depressies, zowel in de achterstandsgroep als bij de groep met veel geld. Dit laat zien dat zowel emotionele steun als fysieke aanwezigheid van ouders belangrijk zijn voor het welzijn van teenagers, terwijl kritiek van ouders een negatief effect had. Elliott (2006) onderzocht waarom toch meer dan

50% van de kinderen uit achterstandswijken wel verantwoorde-lijke en productieve volwassenen worden. Hij vond dat achterstandskinderen die wel steun en affectie krijgen van ouders, die ook een duidelijk normbesef hadden, een veel betere kans hadden om zich goed te ontwikkelen dan degenen uit disfunctionele gezinnen. Deze ouders hielden beter in de gaten wat hun kinderen wel en niet doen, ze leren ze discipline en het verschil tussen goed en kwaad. Iets dergelijks geldt waarschijnlijk ook voor teenagers uit gezinnen met veel geld.

Deze onderzoeken bevestigden mijn veronderstelling dat er werkelijk een 'psychologie van geld' bestaat. Langs het hele economisch spectrum, zowel aan de extreme uiteinden van rijkdom en armoede, als ook in achterstandswijken en welvarende voorsteden, blijkt het zo te zijn dat geld en inkomensniveaus psychologische effecten hebben, vooral op kinderen. Luthar beschrijft de Cultuur van de Overvloed als de 'psychologische kosten van materiele rijkdom', net als Lewis deed voor armoede. Dit houdt in dat geld zowel van invloed is op hun huis, auto en bankrekening, maar ook op de manier waarop mensen voelen en denken. De psychologische impact van geld is bedrieglijk, omdat het mensen op indirecte manieren beïnvloedt. Het meest cruciaal hier is dat geld een stempel drukt op de relatie tussen ouders en kinderen, vaak in negatieve zin en op die manier een effect heeft op levens van mensen en dit verdient nader onderzoek.

Onderzoek door middel van zelfonderzoeken

Omdat ik beter wilde begrijpen hoe geld kinderen en families beïnvloedt, besloot ik met de echte ervaringsdeskundigen te gaan praten: mensen die zelf ervaren hadden hoe het was om

rijk of arm te zijn. Gelukkig had ik een geweldig instrument tot mijn beschikking om de invloed van geld op het leven van mensen te kunnen onderzoeken. Op grond van mijn ervaring met de Zelf Konfrontatie Methode wist ik wat ZKM kan doen om mensen te helpen duidelijkheid te krijgen over het hoe en waarom van hun leven en welk effect allerlei omstandigheden in hun jeugd hebben gehad. Deze methode, die in Nederland werd ontwikkeld door Hubert Hermans, helpt mensen om hun eigen leven te 'onderzoeken', zodat ze een beter begrip krijgen van de centrale motieven ervan. Het is een buitengewoon effectieve manier om mensen te helpen alles op een rijtje te zetten, door te inventariseren welke personen, ingrijpende gebeurtenissen en omstandigheden een cruciale bijdrage hebben geleverd aan de persoon die zij geworden zijn. Dan wordt ook bepaald welke emotionele invloed deze factoren gehad hebben. Het proces verheldert wat de belangrijkste bronnen van iemands motivatie zijn en helpt bij het benoemen en realiseren van persoonlijke doelen. (Zie appendix)

Ik paste de methodologie aan, zodat ik, samen met cliënten, het effect van geld op hun leven kon onderzoeken en ging aan het werk. In de vier jaar daarna hielp ik meer dan zestig mensen, waaronder een aantal echtparen, bij hun 'zelfonderzoek' met betrekking tot het geld in hun leven. We probeerden duidelijkheid te krijgen over de rol die geld in hun jeugd had gespeeld, hoe het soms met andere problemen binnen de familie verstrengeld was geraakt en op wat voor manier het nog steeds van invloed was op hun leven nu. Ze vonden dit een goede manier van werken omdat ze ontdekten waar hun problemen met geld nu werkelijk vandaan kwamen en hoe ze er meer greep op konden krijgen. Ik zelf kreeg een veel beter inzicht in de rol van geld in het per-

soonlijk leven van mensen en in de manier waarop het verleden een stempel kan drukken op heden en toekomst.

Omdat vooral bij geldconflicten in het huwelijk de bagage uit het verleden van beide partners heftig kan botsen, waardoor de verschillen zo zichtbaar worden, besloot ik me eerst in geld in relaties te verdiepen. Wanneer partners ruzie maken over financiën, worden ze geconfronteerd met het feit dat ze kennelijk heel anders tegenover geld staan dan hun wederhelft. Hierdoor worden ze zich beter bewust van hun eigen kijk op geld: het feit dat je partner een probleem maakt van iets dat jij altijd als volkomen vanzelfsprekend hebt gezien komt vaak hard aan, maar dwingt je ook je eigen perspectief onder ogen te zien. Deze stellen waren al vaak tegen hun verschillen aangelopen en vroegen zich af waarom. Ze konden mij een hoop vertellen over hun eigen geldverleden en de verschillen met dat van hun partner. Betere informanten kon ik me niet wensen.

De paren

De zeven paren in dit boek komen uit heel verschillende families. De verhalen over hun kindertijd illustreren een aantal geldgerelateerde problemen, zoals opgroeien in armoede, opgroeien in rijkdom, een vader die failliet gaat of ouders die de schijn op willen houden van welstand, die in feite verdwenen is. Deze dingen lieten hun sporen na en beïnvloedden het leven van de betrokkenen, zodat ze nerveus of angstig, ambitieus of juist nonchalant tegenover van geld stonden. Het had een effect op zowel hun zorgen als hun dromen voor de toekomst.

Naarmate ik met meer partners praatte werd me duidelijk dat in meerdere gezinnen waar geld een punt was, ook andere problemen een rol speelden. Zo waren bijvoorbeeld psychiatrische problemen, alcoholisme of oorlogstrauma's van ouders van grote invloed op het emotionele klimaat in het gezin, evenals langdurige conflicten tussen ouders. Kinderen liepen emotionele schade op onder deze omstandigheden en het beïnvloedde hun kijk op het leven. De verstoorde relaties binnen het gezin leken zelfs een even grote impact te hebben als de geldproblemen uit hun kindertijd. Na verloop van tijd raakten deze geldproblemen en emotionele conflicten uit het verleden met elkaar verstrengeld. Geld- en gezinstrauma's smolten in de herinnering samen tot een complex geheel. Zo waren bijvoorbeeld bij één partner de herinneringen: 'Toen ik klein was waren we heel arm', 'Mijn beide ouders waren alcoholist,' en 'Ik voelde me verantwoordelijk en moest de boel goed in de gaten houden' door de jaren heen met elkaar verweven geraakt. Door deze verstrengeling werd geld het beladen onderwerp dat het nu voor hem als volwassene is. Het begrip 'geld' wordt nu 'gekleurd' door gevoelens als liefde, verantwoordelijkheid, ambitie, schuld en schaamte en al deze gevoelens kunnen geprikkeld worden als er conflicten over geld ontstaan.

Tenslotte zijn er een aantal partners uit gezinnen zonder ernstige financiële of emotionele problemen voor wie geld een hele simpele zaak is. Ze kijken terug op een gelukkige kindertijd en hebben een ongecompliceerde relatie met geld, maar hebben vaak moeite met de ruzies over geld die ze met hun partners hebben. Ze begrijpen niet precies waar deze conflicten vandaan

komen en waarom sommige kwesties voor de ander zo moeilijk liggen terwijl het voor hen allemaal zo simpel is.

Van de zeven stellen wonen er vijf in de Verenigde Staten en twee in Nederland. Het onderzoek richtte zich niet zozeer op verschillen in geldcultuur tussen beide landen, maar meer op overeenkomsten op het gebied van de invloed van vroege ervaringen rond geld op conflicten binnen de relatie.

Doelstellingen

Bij de zelfonderzoeken met de partners had ik drie doelstellingen. Mijn eerste doel was om duidelijk te krijgen waar hun ruzies over geld vandaan kwamen en de gevoelige zenuwen bloot te leggen die zo gemakkelijk geprikkeld worden. Bij de meeste van de problemen ging het erom het verband te vinden tussen de geldproblemen en de emotionele familiecontext waar ze mee te maken hadden. Was dat verband eenmaal duidelijk, dan werd het gemakkelijker inzicht te krijgen in de emotionele lading die geld voor de betrokkene had. Ook konden beide partners beter begrijpen op welke manier het ook op hun huwelijk van invloed was geweest. Dit maakte het dan weer mogelijk om nieuwe oplossingen te vinden, die rekening houden met elkaars gevoeligheden, in plaats van ze te negeren.

In de tweede plaats, door na 6 maanden tot 2 jaar vervolgesprekken te hebben met alle partners, was het mogelijk na te gaan wat er veranderd was na de zelfonderzoeken. Ik was nieuwsgierig of de zelfonderzoekers zich meer bewust waren geworden van wat geld voor hen betekent en of ze beter in staat waren ook naar geld te kijken vanuit het perspectief van hun

partner. En ik wilde graag weten of meer bewustzijn had bijgedragen aan meer harmonie in de relatie.

Mijn derde doel was algemener en hield in dat ik dat ik het voor dit boek belangrijk vond om persoonlijke ervaringen van mensen met rijkdom en armoede te kunnen beschrijven. Dit soort verhalen geven andere informatie dan statistisch wetenschappelijk onderzoek en werpen een ander licht op geldconflicten. Ze laten zien hoe het voelt om in weelde op te groeien, maar genegeerd te worden door je moeder, die alom bewonderd wordt door vrienden en kennissen; of hoe het is om arm te zijn en je verantwoordelijk te voelen voor je lieve, maar onverantwoordelijke ouders. De verhalen over hoe het voelt om met teveel of te weinig geld op te groeien in combinatie met andere familieconflicten communiceren iets anders dan pure feiten en getallen.

Het volgende hoofdstuk gaat over het huwelijk en andere intieme relaties, hoe deze zich ontwikkelen op langere termijn en over de vraag hoe geld hierin past.

Hoofdstuk 1

Ontwikkeling van intieme relaties

De meeste intieme relaties beginnen verliefd en vrolijk, maar vroeger of later verandert er iets. Wat er dan gebeurt, hangt van een aantal factoren af. Sommige partners gaan goed met hun problemen om en vinden snel werkbare compromissen voor hun conflicten, maar veel stellen worstelen lang met relatieproblemen of gaan uiteindelijk uit elkaar. Meerdere psychologen hebben opgemerkt dat intieme relaties zich in de loop der tijd ontwikkelen op een manier die tamelijk voorspelbaar is. Ze maken een aantal fasen door, waarbij vertrouwelijkheid en intimiteit worden afgewisseld met conflicten en verdeeldheid. Maggie, een van de hoofdpersonen van het verhaal in hoofdstuk 7, beschrijft de ups en downs in haar huwelijk als volgt.

Ik heb erg mijn best gedaan om de juiste partner te vinden. Vanaf mijn veertiende had ik al vriendjes en ben pas getrouwd toen ik zevenentwintig was, dus ik heb er ruim de tijd voor genomen. Als klein meisje vond ik al dat het huwelijk van mijn ouders warmte en vertrouwelijkheid miste. Ik wist ook dat die dingen voor mij essentiële ingrediënten voor een relatie waren, waar ik absoluut niet zonder kon. Uiteindelijk vond ik de man die ik zocht en nu, meer dan dertig jaar later, ben ik blij dat we nog steeds getrouwd zijn

en elkaar's beste maatjes zijn. Onze kinderen zijn opgegroeid in een warm nest, ook heel belangrijk.

Daar staat tegenover dat ons huwelijk niet altijd zaligmakend is geweest. Het grote probleem tussen ons was geld en ik moet helaas bekennen dat ik dat niet heb zien aankomen. Ik heb nooit voorzien dat het ons zo uit elkaar zou drijven, maar een aantal jaren lang hebben geldproblemen me volledig opgeëist. Geld vroeg zoveel aandacht dat het storend werkte bij andere dingen, zoals het afronden van een studie. Ook zorgde het voor een hoop spanning tussen ons. Dus ook al had ik het gevaar van een niet-warme relatie vermeden, ik was wel in een andere val gelopen die we samen hadden gecreëerd: geldconflicten.

Nadat we het ergste achter de rug hadden probeerde ik er achter te komen waar deze problemen vandaan kwamen en waarom ze me zo overvielen. Ik probeerde het verleden te analyseren om aanwijzingen te vinden voor de bron van onze conflicten en toen ik goed keek, bleken er potentieel een hoop te zijn. Om één voorbeeld te geven van hoezeer onze families verschilden: allebei de grootvaders van mijn man hadden veel land en vastgoed, zowel als investering als voor eigen gebruik. In mijn familie lag dat anders: één van mijn grootvaders pachtte zijn boerderij van een ander en deelde vervolgens de winst met zijn arbeiders, terwijl de ander, die dominee was, zijn hele leven in pastorieën heeft gewoond. Geen van beiden heeft ooit een eigen huis bezeten. Kortom, mijn mans familie had onroerend goed, de mijne niet. Op de een of andere manier was dit feit indicatief voor een hele reeks verschillen, in rijkdom, status, verwachtingen en ambitie die onze beide families scheidde. Het vormde de achtergrond voor veel van de geldconflicten

waar we mee worstelden, omdat het effect ervan, zelfs vele jaren later, veel groter was dan we beiden hadden kunnen voorzien.

Toen we elkaar tijdens onze studie ontmoetten was dat allemaal niet relevant. Zolang we nog studeerden hadden we weinig geld, maar dat gaf niet. Het was een sport om de eindjes aan elkaar knopen en daar waren we goed in. Maar toen er kinderen kwamen en we besloten een huis te bouwen, toen opeens ging de 'bagage' die we van onze families hadden meegekregen een rol spelen. Plotse-ling streefden we totaal verschillende doelen na, met het gevolg dat we vaak helemaal blut waren. Het werd duidelijk dat het bezit van vastgoed voor mijn man heel belangrijk was, terwijl ik me afvroeg of het al het gedoe wel waard was. Onze waarden, die in het begin van onze relatie zo vergelijkbaar leken, kwamen nu veel minder overeen dan we dachten en een ware strijd was het gevolg: wiens waarden zouden winnen? Welke familietraditie zou gaan bepalen waaraan we ons geld voortaan uit zouden geven?

We hebben het overleefd, als partners en als gezin, maar ik had het moeilijk met de conflicten. Ik legde een tijd lang ook vaak het loodje, omdat ik mijn eigen ideeën niet goed kon verdedigen. Ik wilde een leuke relatie en intimiteit, geen gedoe over geld. Ik wilde niet financieel aldoor op de rand van de afgrond leven, maar was ook geïntimideerd door de status en ambitieniveau van zijn familie, wat mijn eigen overtuiging aantastte.

In de loop der tijd hebben we deze problemen samen opgelost. Om te beginnen zetten we een eigen bedrijf op en gingen meer verdienen. Nog belangrijker was, dat ik een goede therapeut vond en me met mijn eigen verleden verzoende. Ik leerde voor mezelf

op te komen en nee te zeggen. We begonnen beiden te beseffen hoezeer onze ruzies met onze achtergrond te maken hadden en werden toleranter ten opzichte van elkaar's eigen kijk op geld. We leerden accepteren dat we beiden 'gelijk' hadden in wat we van het leven verwachtten, gezien onze opvoeding en achtergrond. Op die manier hebben we na een periode van conflicten de intimiteit weer gevonden en ons bedrijf floreert. We bezitten ook een hoop onroerend goed, dat inmiddels een centrale plek in het familiegebeuren heeft gekregen.

Zelf en Ander

Zoals uit Maggies verhaal blijkt, heeft dit huwelijk een aantal flinke ups en downs doorgemaakt voordat de partners uiteindelijk een nieuw evenwicht vonden. Zij voelen zich nu beide erkend en gewaardeerd om wie ze zijn en hebben het gezellig samen. Ze zijn het eens over het feit dat ze op bepaalde punten verschillen en dat dat niet alleen o.k. is, maar ook zijn voordelen heeft. In feite, deze verschillen geven nu aanleiding tot grapjes en wederzijdse plagerijen, in plaats van tot ruzies te leiden. Beide partners proberen rekening te houden met elkaar's gevoeligheden die vroeger vaak tot conflicten leidden en doen meer hun best om oplossingen te vinden waar beide mee kunnen leven.

In het hele proces dat deze partners doormaakten kunnen we twee bewegingen onderscheiden, de één naar elkaar toe, de ander uit elkaar. Mensen worden verliefd en voelen zich een tijdlang helemaal één, maar wanneer er conflicten ontstaan trekken ze zich terug in zichzelf, om na verloop van tijd toch weer toenadering te zoeken.

Deze bewegingen hebben met twee basismotieven te maken: de Zelf-motivatatie en de Ander-motivatatie. Deze twee motieven vormen volgens veel psychologen de basisdrijfveren van de mens. Het Zelf-motief heeft te maken met gevoelens van eigenwaarde, kracht, iets willen bereiken, kortom de motivatie om eigen mogelijkheden te realiseren. Het Ander-motief heeft te maken met liefde, genegenheid en intimiteit. Het gaat hier om zorgzaamheid, koestering en binding met anderen. Beide motivaties zijn in het leven van groot belang en noodzakelijk, zowel in de liefde als bij het werk.

In het huwelijk spelen beide motieven een belangrijke rol. Alle getrouwde stellen hebben moeite met het vinden van het juiste evenwicht tussen 'zelf' en 'de ander.' Deze twee motivaties kunnen de partners in verschillende fasen van hun relatie in tegengestelde richtingen drijven en zelfs het huwelijk doen stranden als het probleem niet wordt opgelost. Als alles goed verloopt vinden ze een nieuw evenwicht wanneer beide partners beseffen hoe sterk ze eigenlijk van elkaar verschillen, maar toch van elkaar houden, hoe anders ze ook zijn. Dit betekent dat ze niet langer hun partner willen veranderen of onder druk staan om aan de verwachtingen van de ander te voldoen. In plaats daarvan worden ze beide meer zichzelf. Er is veel tijd voor nodig om dit punt te bereiken. Het vereist een bereidheid zich werkelijk in de ander te verdiepen en ook zichzelf goed te leren kennen. De koppels in dit boek hebben allemaal moeite met de vraag wie ze zijn en wat hun partner van hen verwacht, en ze maken meerdere stadia door voordat ze deze conflicten hebben opgelost.

Ontwikkelingsstadia van intieme relaties

Het ontwikkelingsproces van partnerrelaties is goed beschreven door Ferdinand Cuvelier, een Belgische psycholoog-filosoof. Volgens Cuvelier doorlopen intieme relaties zoals het huwelijk een aantal stadia waarbij Z (Zelf) en A (Ander) motieven beurtelings vorm aan de relatie geven en dit proces is redelijk voorspelbaar. Het vertoont veel parallellen met de ups en downs die de paren in dit boek doormaakten. De stadia zijn:

1. Eerste stadium: eenheid, gelijkheid en conformiteit.

Dit is het stadium waarin twee mensen elkaar tegenkomen, verliefd worden en ontdekken wat ze allemaal met elkaar gemeen hebben. Ze voelen zich intiem met elkaar verbonden, passen helemaal bij elkaar en seks speelt een centrale rol. Verschillen worden misschien wel opgemerkt, maar om de harmonie in stand te houden geven de partners iets van hun individualiteit op om de eenheid niet te verstoren, maar vroeger of later komen ze op een punt waarbij ze te veel 'zelf' hebben ingeleverd.

2. Tweede fase: irritante verschillen die tot conflicten leiden.

In dit stadium realiseren partners zich dat ze toch niet zo geweldig bij elkaar passen als eerst aangenomen werd en dat de verschillen tussen hen veel dieper gaan dan ze hoopten. Ze beseffen dat de krachten die hen uiteendrijven niet mis zijn en ontwrichtend kunnen werken. Ook weten ze niet goed hoe ze al die conflicten moeten oplossen.

3. Derde fase: het koloniseren van het territorium van de ander.
In deze fase zal één van de partners proberen de kloof tussen beiden te overbruggen door te proberen de ander te veranderen, in de hoop dat hiermee de verschillen zullen worden opgeheven. De dominante partij zal de ander onder druk zetten om zich aan te passen aan een persoonlijke opvatting van de ideale partner en daarmee wordt het gelijkheidsbeginsel van de relatie ondergraven. Deze pogingen de baas over de ander te spelen leiden tot een machtsstrijd die vernederend is voor de verliezer, die aanvankelijk zal proberen zich te schikken maar zich later tegen de dominantie zal gaan verzetten.
4. Vierde fase: verzet, vervreemding en autonomie.
In deze fase gaan de Zelf-motieven van beide partners de hoofdrol spelen. De 'underdog', die onder druk staat om te veranderen, gaat zich steeds meer verzetten tegen de dominantie van de ander en beide partners trekken zich uit de relatie terug. De verschillen tussen hen worden steeds duidelijker en beide partners gaan prat op hun autonomie. In deze fase is de kans op een echtscheiding het grootst, wanneer een of beide partners denkt dat de kloof niet langer te overbruggen is. Dit is echter ook de fase waarin de partners een deel van hun verloren zelf hervinden en zich gaan afvragen of de relatie niet op een andere voet, met meer gelijkwaardigheid, kan worden voortgezet.
5. Vijfde fase: het erkennen van elkaar's unieke individualiteit.
Dit is het punt waarop partners beginnen in te zien op welke manieren ze beide hebben bijgedragen aan het conflict dat hen uiteen heeft gedreven. Ze doen toenaderingspogingen,

maar niet helemaal zo roekeloos als in fase 1. Ze willen niet een te hoge prijs voor intimiteit betalen, omdat ze nu weten waar totale overgave toe kan leiden. Door voorzichtige stappen in elkaar's richting te doen proberen ze bruggen over de kloof te slaan. Ze experimenteren met nieuwe manieren om met elkaar om te gaan, maar alleen als dat kan zonder teveel van zichzelf in te leveren.

6. Zesde fase: werkelijke intimiteit in de relatie.

Stadium 6 wordt gekenmerkt door het feit dat beide partners het perspectief van de ander begrijpen en accepteren, wat betekent dat de verschillen tussen hen geen barrière meer tussen hen vormen, maar in plaats daarvan juist de band versterken. Deze fase wordt gekenmerkt door openheid en eerlijkheid, waarbij de partners niet langer het gevoel hebben dat ze hun ware ik moeten verstoppen om bemind te worden. De combinatie van liefde en authenticiteit brengt een synergie tot stand, die de basis wordt voor een stabiel, duurzaam geluk. Hierbij kan ook veel energie vrijkomen die daarvoor werd besteed aan het handhaven van een ongemakkelijke vrede, maar die nu in andere projecten kan worden geïnvesteerd.

Een cruciaal keerpunt in dit hele proces doet zich voor in stadia drie en vier. In stadium drie probeert de ene partner de ander de wet voor te schrijven en onder druk te zetten om te veranderen, en deze geeft in eerste instantie maar toe om de relatie in stand te houden. In fase vier heeft de 'underdog' zich bedacht: in plaats van steeds maar verzoeningspogingen te doen, gaat hij of zij zich nu verzetten tegen de druk om zich aan te passen,

en trekt zich terug. Hierdoor wordt het Zelf versterkt en worden nieuwe manieren om met elkaar om te gaan mogelijk. Dit is een beslissend moment, omdat dit het patroon van toenemende ongelijkheid tussen de partners doorbreekt en de mogelijkheid schept elkaar op voet van gelijkheid te ontmoeten. Deze omslag vindt echter alleen plaats als aan twee voorwaarden wordt voldaan: in de eerste plaats moet de gedomineerde partner voldoende krachten verzamelen om de dwang tot aanpassing te weerstaan en dit lukt niet altijd. De machtsstrijd kan een hele tijd onbeslist blijven omdat het 'slachtoffer' blijft proberen zich naar de ander te schikken en de beslissende stap naar verzet en meer autonomie niet neemt.

Ten tweede moet de dominante partner openstaan voor de mogelijkheid de relatie op een andere voet voort te zetten. Als deze partner absoluut de lakens wil blijven uitdelen en overtuigd blijft van het eigen gelijk, kan hij of zij alle pogingen van de partner om als gelijken met elkaar om te gaan blijven torpederen. Op voet van gelijkheid met elkaar omgaan betekent dat men iets van de autonomie van het Zelf inlevert en de unieke waarde van de Ander onderkent. Om dit laatste te bereiken moeten beide partners initiatieven nemen: de een moet voor zichzelf op gaan komen en de ander moet dit kunnen zien als legitiem en constructief. Als een van beide partners het op dit punt af laat weten, zullen een scheiding of blijvende misère waarschijnlijk het gevolg zijn.

Het totale proces zoals hierboven beschreven is, duurt meestal vele jaren. Er zijn echter ook kortere perioden waarin relatieve harmonie gevolgd wordt door conflicten, met een vergelijkbaar

verloop in meerdere stadia, totdat uiteindelijk de meeste belangrijke verschillen onderkend en geaccepteerd zijn. Dit gaat door tot een periode van stabiele rust is bereikt. Verder doorlopen niet alle paren alle zes stadia. In veel gevallen blijven koppels steken in een eerder stadium, zonder bepaalde problemen op te kunnen lossen. Voor de meeste stellen in dit boek zijn er nog steeds een aantal problemen waar ze mee worstelen, maar er is ook meer begrip en acceptatie.

Geld, Zelf en Ander

Voeren we geld in het plaatje van het huwelijk en de Zelf- en Ander-motivatie in, dan worden de dingen ingewikkelder. Na liefde is geld de belangrijkste kurk waar paren en gezinnen op drijven. Geld is van primair belang voor het gezinsleven: het is net zoiets als zuurstof en water, een onmisbare noodzaak om te overleven. Het is ook de primaire binding met de maatschappij als geheel: geld verdienen, investeren en uitgeven verbinden ons met de wereld van het werk, de bedrijfswereld, de wereld van cultuur en onderwijs, de overheid. Geld maakt het ons mogelijk ons gezin te voeden, kinderen te helpen bij hun opgroeien en ontwikkeling, te reizen, van het leven te genieten en eraan deel te blijven nemen. Geld is het middel tot vele doelen en binnen het huwelijk moeten er gezamenlijke beslissingen worden genomen op een aantal punten: wie gaat het verdienen, hoeveel hebben we nodig, hoe gaan we het uitgeven en hoeveel kunnen we lenen? Al deze punten zijn potentiële aanleidingen tot conflicten en gezien het cruciale belang van geld liggen de kansen om ruzie te krijgen voor het oprapen.

Het is lang mode geweest om het belang van geld te ontkennen, te doen alsof geld een irrelevant onderwerp is dat niet te veel tijd en aandacht verdient. Dit boek stelt het tegendeel: geld is van cruciaal belang, en zéker binnen het huwelijk. Het neemt een centrale plaats in in het leven van echtparen en gezinnen en bepaalt wat er in dat leven wel of niet kan, of het rijk aan mogelijkheden, of beperkt en benepen zal zijn. Vooral wanneer er heel veel of heel weinig geld is, of na grote veranderingen in financiële omstandigheden, zal geld een doorslaggevende rol kunnen spelen in wat er gebeurt tussen partners of tussen ouders en kinderen. Het kan de band tussen gezinsleden versterken of juist verzwakken. Geld is zowel de lijm als het mes: het kan verbinden maar ook verbreken.

Als we proberen geld te integreren in de ontwikkelingsstadia van het huwelijk, dan hebben verschillen in financiële achtergrond veel gemeen met andere verschillen, behalve dat ze meer intens kunnen zijn. Geldproblemen kunnen conflicten veroorzaken die feller en heftiger kunnen zijn dan andere ruzies, omdat geld zo belangrijk is, terwijl er nooit genoeg van is. Als eenmaal duidelijk is wat een centrale plaats geld in het gezinsleven inneemt, dan wordt het gemakkelijker te begrijpen waarom ruzies om geld zo explosief kunnen worden. Omdat geld zo nauw verbonden is met Zelf- én met Ander-motivatie is het juist op dit punt dat belangen van partners soms haaks op elkaar komen te staan: persoonlijke prioriteiten zijn soms onverenigbaar met die van de partner of het gezin.

Gelukkig heeft de ervaring geleerd dat, net als de meeste echtparen leren met andere verschillen om te gaan, ook geldproble-

men na verloop van tijd minder heftig kunnen worden. Als partners eenmaal stadium 5 of 6 bereiken, dan zijn ze beter in staat te begrijpen en accepteren dat geld voor de ander een speciale betekenis heeft, zodat ze daar rekening mee kunnen houden. Op dat punt zijn ze in staat om ook naar geld te kijken vanuit het perspectief van de ander en dat kan betekenen dat geld niet langer een splijtzwam is, maar juist de band versterkt. Cuvelier heeft echter benadrukt dat dit niet een simpel proces is. Voordat je in staat bent om naar het geld in je leven te kijken door de ogen van je partner zowel als door je eigen en dan beide eerlijk tegen elkaar af te wegen, is het nuttig en nodig om zijn of haar geldbiografie beter te kennen en begrijpen.

In de volgende zeven hoofdstukken worden de verhalen van zeven stellen verteld, die bereid waren om hun eigen geldbiografieën en die van hun partners terug te traceren tot hun vroege jeugd. Tijdens dit proces ontdekten ze ook waar hun geldconflicten vandaan kwamen en kregen meer begrip voor de gevoeligheden van de ander. Daardoor waren ze beter in staat om op problemen te anticiperen en conflicten te voorkomen, voordat ze konden gebeuren. Dit proces vraagt een hoop empathie en openheid aan beide kanten, maar leidt ook tot meer begrip en acceptatie van het perspectief van de partner en uiteindelijk ook tot meer intimiteit.

Veel Voorkomende Problemen met Geld in Relaties

Zoals de verhalen van de paren laten zien, zijn er een aantal problemen waar veel partners mee kampen. De meest gebruikelijke zijn:

- **Geef ik geld uit voor mezelf of voor ons beiden?**

Meerdere stellen in het boek worstelen met de vraag: 'Hoeveel mag ik uitgeven aan mijzelf, hoeveel is voor ons gezamenlijk?' Eist een partner te veel voor zichzelf op, voor b.v. kleren, een auto of een dure hobby, dan zal dit de ander gaan ergeren, vooral als er toch al niet al veel geld is. De grote vraag is hier: 'Wat is fair?' maar helaas is dat moeilijk vast te stellen: wat de een eerlijk vindt kan de ander behoorlijk egoïstisch voorkomen. Partners moeten soms heel wat meningsverschillen uitvechten voordat ze een balans vinden tussen uitgaven 'voor mij' en 'voor ons', die door beide partijen als fair wordt ervaren.

- **Wie brengt er geld in het laatje?**

Wat het verdienen van geld betreft moeten partners samen beslissen wie er zal gaan werken en wie hoeveel uur aan arbeid gaat besteden, en hierbij kunnen hun prioriteiten sterk uiteenlopen. Het hele punt van wie werkt, voor hoeveel uur en wie het meest verdient is sterk aan verandering onderhevig. Aan de ene kant is daardoor van alles mogelijk, maar het betekent ook dat soms alles uitonderhandeld moet worden tussen partners.

- **Wie zorgt er voor de kinderen?**

Als er eenmaal kinderen zijn, dan wordt het nog ingewikkelder. Veel mensen hebben heel duidelijke opvattingen over de manier waarop ze aan de behoeften van hun kinderen voldoen en geven dat een hoge prioriteit. Sommige mannen vinden het belangrijk dat hun vrouw thuis blijft, terwijl anderen een tweede inkomen veel zwaarder vinden wegen, ook voor de toekomst van de kinderen. Veel vrouwen willen beslist

werken en zoeken een kindermisje of dagopvang, zodat beide partners kunnen blijven werken. Vaak werken beide partners vier dagen. Maar zelfs dan moeten er nog steeds voorzieningen worden getroffen in geval van ziekte of een kindermisje dat ontslag neemt, dus de kans op problemen ligt altijd op de loer.

– **Hoeveel schuld kunnen we aan?**

Wanneer stellen een hypotheek nemen en daar leningen voor een auto of andere dure artikelen aan toevoegen, gaat een bepaald percentage van hun inkomen naar het afbetalen van deze schulden. Deze maandelijkse betalingen kunnen een behoorlijke belasting voor een huwelijk gaan vormen, vooral wanneer een van beide partners ontslagen wordt of b.v. minder gaat werken om meer tijd te hebben voor de kinderen. Sommige mensen kunnen gebukt gaan onder het hebben van schulden, terwijl anderen het als een uitdaging zien om hard te blijven werken en zich daar goed bij voelen. Op die manier kunnen leningen en hypotheek aanleiding geven tot grote spanningen in een relatie.

– **Wiens geld is het eigenlijk?**

Hoewel in de meeste huwelijken al het geld dat partners verdienen of erven in feite gezamenlijk bezit is, kan dat psychologisch anders ervaren worden. Zo kan de partner die het meest verdient of de enige kostwinner in het gezin is, het gevoel hebben dat hij of zij meer recht heeft om geld uit te geven of er beslissingen over te nemen dan de ander. Hetzelfde geldt voor erfenissen of schenkingen van ouders. Het psychologisch eigendom van bepaalde fondsen is vaak moeilijk

bespreekbaar. Het is niet zelden een onderhuidse kwestie die gemakkelijk aanleiding geeft tot rancune en conflicten.

– **Verschillen in sociale klasse**

Als partners uit verschillende sociale klassen komen, dan kan dat ook onder de oppervlakte voor spanningen zorgen. Aanvankelijk gaan ze ervan uit dat het niet belangrijk is, maar op een gegeven ogenblik gaan dit soort verschillen zich toch vaak wreken. Partners kunnen jaloers zijn of juist neer kijken op de achtergrond van de ander of er geïntimideerd door zijn. Vaak realiseren ze zich niet dat het komen uit een welgestelde of vooraanstaande familie naast voordelen ook zijn nadelen kan hebben. Bezoeken aan en van ouders en schoonouders kunnen loyaliteitsconflicten creëren en verborgen verschillen boven tafel brengen. Verschillen in sociale klasse kunnen zich op allerlei manieren manifesteren en veel paren hebben er op een of andere manier last van.

– **Wie beslist wat?**

Een andere bron van conflicten is de vraag wie wat kan en mag beslissen. Moeten alle belangrijke beslissingen over banen, grote aankopen en investeringen gezamenlijk worden genomen? Of kan een partner zelf bepaalde dingen besluiten en zijn partners het erover eens in welke gevallen dit wel en niet kan? Dit punt heeft veel overeenkomsten met het volgende: beheert één partner alle financiën of hebben beide partners hun eigen bankrekeningen, die ze zelfstandig beheren?

– **Wie beheert de financiën?**

Ook de manier waarop paren hun financiën regelen kan aanleiding tot conflicten geven. In een gezin uit de hogere middenklasse stond vroeger de – enige – salarisrekening onder beheer van de echtgenoot die ook over het spaargeld en investeringen ging. Zijn vrouw kreeg het huishoudgeld in constanten dan wel op een afzonderlijke rekening gestort. In arbeidersgezinnen met een wekelijks loonzakje nam de man daar gewoonlijk eerst het zakgeld voor zichzelf uit en overhandigde de rest aan zijn vrouw voor de gezinsuitgaven. Nu tegenwoordig de meeste paren over een dubbel inkomen beschikken worden andere systemen gehanteerd, zoals:

1. Een gezamenlijke rekening-courant en spaarrekening beheerd door de echtgenoot. Alle inkomsten worden op een gezamenlijke rekening gezet. Deze methode wordt veelal gebruikt wanneer de vrouw niet werkt of veel minder verdient dan haar man. Alle uitgaven worden van deze rekening betaald en er wordt geen verschil gemaakt tussen huishoud- en persoonlijke uitgaven. Er kunnen conflicten ontstaan wanneer een van de partners te veel voor zichzelf uitgeeft of als de vrouw te weinig te zeggen heeft over financiële beslissingen.
2. Gezamenlijke rekeningen, maar beheerd door de vrouw. Net als bij 1, met als eventueel bijkomend probleem dat de man soms nog steeds de belangrijke beslissingen neemt maar het aan zijn vrouw overlaat om ze uit te voeren en de consequenties op te vangen.

3. Beide partners hebben een eigen rekening, plus een gezamenlijke voor de huishouduitgaven. Bij dit systeem kunnen ze in alle vrijheid over hun persoonlijk inkomen beschikken, na aftrek van het huishoudgeld. Er kunnen problemen opdoemen wanneer er grote gezamenlijke investeringen moeten worden gedaan waaraan beide partners extra moeten bijdragen.
4. Afzonderlijke rekeningen voor beide partners die elk bepaalde huishouduitgaven voor hun rekening nemen. Problemen kunnen zich voordoen bij grote investeringen en sterke fluctuaties in bepaalde uitgaven.
5. Echtparen die op huwelijkse voorwaarden zijn getrouwd hebben vaak eigen rekeningen voor geërfd of geschonken geld dat strikt persoonlijk is. Dit is mogelijk in combinatie met elk van de andere systemen.

Veel van de jongere paren in dit boek hebben eigen bankrekeningen, zodat beide partners een zekere vrijheid hebben om hun geld uit te geven zonder overleg met de ander en dat lijkt voor de meeste goed te werken. Stellen die alleen een gezamenlijke rekening hebben lijken een groter risico van conflicten te lopen. Bij alle gehanteerde methoden kunnen echter problemen ontstaan over uitgaven voor gezamenlijke behoeften en voor persoonlijke, met andere woorden, tussen Zelf en Ander. De fundamentele spanning tussen Zelf en Ander raakt de kern van het huwelijk, ook op financieel gebied. De verhalen in dit boek zijn allemaal variaties op dit basisthema.

Geldverschillen: verleden, heden en toekomst

De volgende zeven hoofdstukken doen verslag van het Zelfonderzoek van alle paren en hun inzet om verleden en heden met elkaar te verzoenen, in de hoop op een betere toekomst. Ik was onder de indruk van de openheid, waarmee ze al hun problemen op tafel wilden leggen, om het verleden beter te kunnen begrijpen. Eén echtpaar kwam tot de conclusie dat hun problemen nog dieper gingen dan geld en zij besloten hun eigen weg te gaan. Voor de andere stellen gold dat het zelfonderzoek hielp om hun vinger te leggen op die gebeurtenissen in het verleden, die een beslissende invloed hadden gehad op wat geld voor hen betekende. Het maakte hen ook bewust van de wijze waarop dit hun manier van met geld omgaan had beïnvloed. Door hierover te praten met hun partner waren paren beter in staat om geld te bezien vanuit het perspectief van de ander en op die manier nieuwe compromissen te sluiten. Daardoor kreeg het verleden een duidelijker plaats in hun relatie, van waaruit het een nieuw licht kon werpen op het heden, zonder het te overheersen. Dit geldt ook voor hun dromen voor de toekomst.

Hoofdstuk 2

Als je geld en familie achter je hebt ...

Susan is een aantrekkelijke vrouw, begin veertig, slank en blond. Ze is de moeder van twee zonen van zeven en tien en is getrouwd met Michael. We ontmoeten elkaar in hun nieuwe huis, dat aan het water ligt. Het uitzicht op bomen en water is schitterend, vooral op zo'n zonnige lentedag. De omgeving wekt de illusie dat ik op vakantie ben, en toch zijn we maar een uur rijden van de bebouwde wereld, een grote stad aan de oostkust van de Verenigde Staten.

Susan is door een andere therapeut naar mij door verwezen, omdat geld een centrale rol speelt in haar problemen. Daarom zijn Susan en ik van plan om een paar maal om de tafel te gaan zitten, om erachter te komen wat geld voor haar betekent. We hopen zo te achterhalen waarom het zulke sterke gevoelens bij haar teweeg brengt en waarom het in haar huwelijk zo'n steen des aanstoets is geworden. Door een 'zelfonderzoek over geld' te doen willen we proberen de bron van haar problemen in het verleden op te sporen en nieuwe manieren te vinden om ze ermee om te gaan.